

## **CHEKKA QISHLOQLARDA TA'LIM MUASSASALARIDA KUTUBXONACHILIKNI RIVOJLANTIRISHDA QILINAYOTGAN SAY HARAKATLAR**

*Jizzax Politexnika Instituti huzuridagi  
Sharof Rashidov Politexnika Texnikumi Kutubxonachi,  
Feruza Ixtiyorova*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada jamiyatimiz fuqarolarini g'oyaviy-mafkuraviy jihatdan kamol toptirishda beqiyos ahamiyatga ega bo'lgan kitobxonlik madaniyatining bugungi kundagi holati, bu boradagi ayrim muammolar va ularni bartaraf etish yuzasidan fikrmulohazalar bayon qilingan bo'lib, chekka hududlarda kutubxonalar tashkil etishning ijobiy tomonlari keng yoritilgan.

**Tayanch so'zlar:** kitobxonlik madaniyati, ma'naviy ehtiyoj, oilaviy mutolaa, badiiy asar tahlili, madaniy nutq, matn kompozitsiyasi, savodxonlik.

XXI asr fan-texnika taraqqiyoti jadal rivojlanayotgan, axborot-kommunikatsion vositalar xizmatidan foydalanish sur'ati keskin ortayotgan, fuqarolarning talab, ehtiyoj va maqsadlarini qondiruvchi moddiy manbalar yetarlicha ishlab chiqarilayotgan davr – innovatsion texnologiyalar asri bo'lib tarixga kirmoqda. Insoniyatning farovon, to'kin-sochin hayot kechirishi uchun zarur bo'lgan moddiy-texnik jihozlar kundan kunga, yildan yilga takomillashib, sayqallanib, qulayliklari ortib bormoqda. Mamlakatimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligi, yurtboshimizning “insonlarning millati, tili va dinidan qat'i nazar, erkin, tinch va badavlat umr kechirishi, bugun hayotidan rozi bo'lib yashashi”, yurt kelajagi kafolatlanganiga ishonch hosil qilishi davlatimizda olib borilayotgan oqilona va odilona siyosatning bosh maqsadidir. Zero, O'zbekiston, yurtboshimiz e'tirof etganidek, milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari jadal harakat qilmoqda. Jamiyat hayotida ezgu qadriyat va an'analarni chuqur qaror toptirishda, xususan, xalqimiz,

ayniqsa, yosh avlodning ma'naviy intellektual salohiyati, ong-u tafakkuri va dunyoqarashini yuksaltirishda, ona vatani va xalqiga muhabbat va sadoqat tuyg'usi bilan yashaydigan barkamol shaxsni tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega bo'lgan omillar bir qancha bo'lib, shulardan eng muhimi – bu kitobxonlik madaniyatini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mazkur yo'nalishda tashkiliy-amaliy ishlarni olib borish va ularni zamon talablariga mos tarzda yo'lga qo'yish bo'yicha tegishli huquqiy-me'yoriy hujjatlar bazasi yaratilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasining bu sohada ijobiy o'zgarishlar, tub islopotlar amalga oshirishga qaratilgan “2020 — 2025-yillarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash milliy dasturini tasdiqlash to'g'risida” gi qarori, va uning uchinchi bosqichi – 2024-2025-yillarda yoshlarning kitobxonlik madaniyatini jadal rivojlantirish, ularning madaniy savodxonligi o'sishi hisobiga inson kapitali sifatini yaxshilash.asosida yurtimizda keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Mazkur qonun va qonunosti hujjatlarda belgilangan vazifalar ijrosini ta'minlash yuzasidan hududlarda Axborot-resurs markazlari faoliyati zamon talablariga mos isloh qilindi, yangi kitob savdo do'konlari faoliyati yo'lga qo'yildi hamda aholiga xizmat ko'rsatish sifat jihatidan ancha takomillashtirildi. Kitobning mohiyati mangudir... Bu mohiyat - tafakkurni abadiylashtiradi. Bu borada mamlakatimizda keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Bu nashr respublikada kutubxonachilik ishi tarixi, nazariyasi, amaliyoti va istiqboli masalalarini yoritadigan, ishlab chiqadigan, barcha kutubxona tarmoqlari o'rtasida ilg'or tajribalarni ommalashtiradigan, mamlakatimizda va hududlarda kutubxonachilik ishi qurilishi xususiyatlarini o'rganadigan, kutubxona xodimlari malakasini oshiradigan, kitobxonlarda o'qish madaniyatini tarbiyalaydigan, kutubxonachilik kasbining nufuzini, obro'-e'tiborini ko'taradigan nashrga aylandi. Qishloq kutubxonlari qishloq aholi punktlarining ijtimoiy tuzilishining ajralmas qismi bo'lib, mahalliy jamoalarning ijtimoiy hayotida muhim o'rin tutadi va o'z hududining tarixiy va madaniy merosini asrab -avaylashga hissa qo'shadi. Boshqa muassasalarga qaraganda, ular ijtimoiy muloqot funksiyasini bajaradilar va eng qulay madaniy muassasalar bo'lib qoladilar. Ba'zan ular borish qiyin bo'lgan chekka hududlar aholisining

madaniy, ma'rifiy va axborot ehtiyojlarini qondiradigan yagona ijtimoiy institutlardir. So'nggi yillarda qishloq kutubxonasiga ijtimoiy, ta'lim, axborot va madaniyat muassasasi maqomi tobora ko'proq berilmoqda. Qishloq aholisiga axborot, ta'lim, madaniyatdan erkin foydalanish imkoniyatini berish, kutubxonalar jinsi, yoshi, millati, ma'lumoti, ijtimoiy mavqei, siyosiy e'tiqodi, dinga munosabatidan qat'i nazar, barcha fuqarolarga xizmat va yordam ko'rsatadi.

Tikunova I.P. "Qishloq kutubxonasi - mahalliy jamiyat hayotining markazi" maqolasida u qishloq kutubxonasining quyidagi vazifalarini ajratib ko'rsatadi:

- - **madaniy an'analarni vaqt va makonda saqlash va uzatish, uzluksizlikni ta'minlash, avlodlar xotirasini shaxsiylashtirish.** Hatto eng kichik qishloq kutubxonasi ham mahalliy tarixni to'playdi va saqlaydi, yillar davomida mahalliy intellektual va axborot salohiyatini to'playdi va mahalliy hamjamiyatning eng muhim manbasini yaratadi. Agar qishloq xalq madaniyati, uning ma'naviy milliy ildizlari va urf -odatlarini yaratuvchisi deb hisoblansa, kutubxona madaniy an'analarning yig'uvchisi, saqlovchisi va dirijyoriga aylanadi;

- - **ijtimoiy himoyalangan odamlarni madaniy rehabilitatsiya qilishda ishtirok etish.** Qishloq kutubxonasi fuqarolarning axborotdan erkin foydalanish, bepul kutubxona xizmatlaridan bepul foydalanish huquqining kafilligidan mahrum bo'lib, ma'rifat an'anasini davom ettirmoqda, bolalar, yoshlar, ishsizlar, pensionerlar kabi guruhlarining ijtimoiy-madaniy moslashuviga hissa qo'shmoqda;

- - **mahalliy o'zini o'zi boshqarishni rivojlantirish va mahalliy hamjamiyatni shakllantirishga ko'maklashish...** Bu funktsiya doirasida qishloq kutubxonachisi nafaqat qishloq rahbarining haqiqiy yordamchisi, balki ba'zida mahalliy aholining hududning ijtimoiy muammolarini hal qilishda ishtirok etishining tashabbuskori va tashkilotchisi hisoblanadi;

- - **madaniy ehtiyojlarni oshirish va hayotiy qadriyatlarni o'zlashtirishda bilvosita ishtirok etish.** Bu funktsiyani amalga oshirish kutubxonaning aholining axborot, huquqiy va ekologik madaniyatini oshirishga qaratilgan davlat va mintaqaviy

dasturlarini amalga oshirishda muhim ijtimoiy manba sifatida rivojlanishini nazarda tutadi;

• - **kutubxonalarning ijtimoiy muhim vazifasi jamiyatda maxsus madaniy, intellektual muhitni yaratishdir.** Qishloq kutubxonasi intellektual muloqot joyi bo'lib qolishda davom etib, mahalliy aholining madaniy saviyasining o'sishiga, o'z o'quvchilarining intellektual salohiyatining rivojlanishi va ro'yobga chiqishiga hissa qo'shadi, kitobxonlik va kitobni jamiyatda targ'ib qilish bo'yicha tadbirlarni tashkil qiladi. mahalliy ijodkor ziyolilarni bu harakatga jalb qiladi

Kutubxonalar qishloq aholisining sifati va demokratik hayotini yaxshilash uchun strategik imkoniyatlarga ega. Qishloq kutubxonasi aholiga iloji boricha yaqin, ijtimoiy va madaniy hayot markazi, kitoblardan tekin foydalanishni ta'minlaydigan, qishloq aholisining axborotdan erkin foydalanishning konstitutsiyaviy huquqini ta'minlaydigan yagona muassasa. Bu erda qishloq aholisi har qanday yordam, maslahat va shunchaki maslahat uchun borishadi. Qishloq kutubxonasi kelajak uchun ham, mahalliy hamjamiyatning ijtimoiy-madaniy sohasining saqlanib qolishi va rivojlanishi uchun ham, hozirgi vaqtda to'liq va sifatli xizmatlar ko'rsatish uchun ham javobgardir. Qishloq kutubxonasining ijtimoiy institut sifatida ahamiyati ayniqsa katta, chunki deyarli hamma qishloq aholisi, kattalar ham, bolalar ham uni o'qiydilar

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – T.: O‘zbekiston, 2017. – 488 b.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. // Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari. – T.: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2017. – 92 b.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – “Zarafshon”, 2018-yil 29-dekabr, 155-156-son.

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. – “Zarafshon”, 2023-yil 30-dekabr